

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
BACHELOR OF COMMERCE (B.COM)
EXAMINATION: DECEMBER- 2025
FIFTH SEMESTER

Subject: Rural Banking & Microfinance (BCOM23-505B)

Date: 22/12/2025 **Total marks: 60** **Time: 10.00 am to 12.30 pm**

Instructions: 1) Attempt all Questions
2) Figures to the right indicate full marks

Q. 1) Answer the multiple Choice questions. (Any 10) (10)

1. The economy forms the backbone of many developing countries
 - a) Rural
 - b) Growth.
 - c) Money
 - d) None of the Above
2. The first organized effort to provide agricultural credit in India was through:
 - a) Regional Rural Banks
 - b) Cooperative Credit Societies Act, 1904
 - c) Lead Bank Scheme
 - d) None of the Above
3. Which institution is the apex body for agricultural and rural credit in India?
 - a) NABARD
 - b) RBI
 - c) SIDBI
 - d) None of the Above
4. Regional Rural Banks (RRBs) were established in India in:
 - a) 1970
 - b) 1975
 - c) 1982
 - d) None of the Above
5. The Lead Bank Scheme was introduced in:
 - a) 1969
 - b) 1975
 - c) 1991
 - d) None of the Above
6. Crop loans are classified as:
 - a) Short-term loans
 - b) Long-term loans
 - c) Industrial loans
 - d) None of the Above
7. Small and Medium Enterprises (SMEs) in rural areas are supported under
 - a) Non-farm sector financing
 - b) Consumer credit
 - c) Venture capital
 - d) None of the Above
8. Microfinance in India primarily works through
 - a) Stock exchanges
 - b) Self-Help Groups (SHGs)
 - c) Corporate bond markets
 - d) None of the Above
9. SHG-Bank Linkage Programme in India was pioneered by:

- a) NABARD
 - b) RBI
 - c) SBI only
 - d) None of the Above
10. Local Area Banks were introduced to:
- a) Operate at the global level
 - b) Provide banking services at district/local level
 - c) Replace RRBs and cooperatives entirely
 - d) None of the Above
11. Alternative credit delivery channels include:
- a) ATMs, mobile banking, BCs/Facilitators
 - b) Pawn brokers only
 - c) Real estate brokers
 - d) None of the Above
12. A major problem of microfinance in rural India is:
- a) Lack of repayment discipline and over-indebtedness
 - b) Excessive profitability
 - c) Zero demand from rural poor
 - d) None of the Above
13. Independent legislation for MFIs in India is aimed at
- a) Reducing regulation
 - b) Providing legal clarity and consumer protection
 - c) Abolishing microfinance
 - d) None of the Above

Q. 2) Write Short Note (Any 3) (15)

1. Role of RBI in Rural Credit Regulation
2. Rural Credit
3. Refinance Support
4. Non-Farm Sector Financing
5. Block Level Credit Planning

Q. 3) Answer the following question in 150 words. (any 2) (20)

1. Critically assess the role of cooperative banks in the evolution of rural financial services.
2. Explain the initiatives taken by the Reserve Bank of India (RBI) to enhance rural financing
3. Discuss NABARD's role in providing refinance support to rural financial institutions
4. Evaluate the collective impact of institutional financial agencies on agricultural credit flow.

Q. 4) Answer the following question in 300 words. (any one) (15)

1. Discuss the role of SIDBI and NABARD in financing rural non-farm enterprises.
2. Describe the sources of finance available to fish farmers
3. Discuss the role of NGOs in shaping the early microfinance ecosystem in India

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १ खालील प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही १०) (१०)

१. ----- अर्थव्यवस्था ही अनेक विकसनशील देशांचा कणा आहे
अ) ग्रामीण ब) विकास.
क) पैसा ड) वरीलपैकी काहीही नाही
२. भारतात कृषी कर्ज देण्याचा पहिला संघटित प्रयत्न याद्वारे झाला:
अ) प्रादेशिक ग्रामीण ब) बँका सहकारी पतसंस्था कायदा, १९०४
क) लीड बँक योजना ड) वरीलपैकी काहीही नाही
३. भारतातील कृषी आणि ग्रामीण कर्जासाठी कोणती संस्था सर्वोच्च संस्था आहे?
अ) नाबार्ड ब) आर बी आय
क) सिडबी ड) वरीलपैकी काहीही नाही
४. भारतात प्रादेशिक ग्रामीण बँका (आर आर बी) ची स्थापना झाली
अ) १९७० ब) १९७५
क) १९८२ ड) वरीलपैकी काहीही नाही
५. लीड बँक योजना सुरू करण्यात आली
अ) १९६९ ब) १९७५
क) १९९१ ड) वरीलपैकी काहीही नाही
६. पीक कर्जे खालीलप्रमाणे वर्गीकृत केली जातात:
अ) अल्पकालीन कर्जे ब) दीर्घकालीन कर्जे
क) औद्योगिक कर्जे ड) वरीलपैकी काहीही नाही
७. ग्रामीण भागातील लघु आणि मध्यम उद्योगांना (एस एम ई) खालील अंतर्गत पाठिंबा दिला जातो
अ) बिगर-शेती क्षेत्रातील ब) वित्तपुरवठा ग्राहक कर्ज
क) उद्योजक भांडवल ड) वरीलपैकी काहीही नाही
८. भारतात सूक्ष्म वित्त प्रामुख्याने
अ) स्टॉक एक्सचेंज ब) स्वयं-मदत गट (एस एच जी)
क) कॉर्पोरेट बाँड बाजार ड) वरीलपैकी काहीही नाही
९. भारतात एसएचजी-बँक लिंकेज कार्यक्रमाची सुरुवात खालील द्वारे करण्यात आली
अ) नाबार्ड ब) आर बी आय
क) केवळ एस बी आय ड) वरीलपैकी काहीही नाही
१०. स्थानिक क्षेत्रातील बँकांची सुरुवात खालील प्रमाणे करण्यात आली:
अ) जागतिक स्तरावर कार्य करणे जिल्हा/स्थानिक ब) पातळीवर बँकिंग सेवा प्रदान करणे
क) आर आर बी आणि सहकारी संस्था पूर्णपणे बदलणे ड) वरीलपैकी काहीही नाही
११. पर्यायी क्रेडिट वितरण चॅनेलमध्ये हे समाविष्ट आहे:
अ) एटीएम, मोबाईल बँकिंग, दलाल ब) बीसी/सुविधा देणारे फक्त गहाण दलाल

- प्र. २) टीपा लिहा. (कोणतेही ३) (१५)

 १. ग्रामीण पत नियमनात आरबी आयची भूमिका
 २. ग्रामीण पत
 ३. पुनर्वित्त समर्थन
 ४. बिगर-शेती क्षेत्र वित्तपुरवठा
 ५. ब्लॉक लेव्हल क्रेडिट नियोजन

प्र. ३) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाचे उत्तर १५० शब्दांत लिहा. (२०)

 १. ग्रामीण वित्तीय सेवांच्या उत्क्रांतीमध्ये सहकारी बँकांच्या भूमिकेचे गंभीरपणे मूल्यांकन करा.
 २. ग्रामीण वित्तपुरवठा वाढविण्यासाठी भारतीय रिझर्व्ह बँकेने (RBI) घेतलेल्या पुढाकारांचे स्पष्टीकरण द्या
 ३. ग्रामीण वित्तीय संस्थांना पुनर्वित्त सहाय्य प्रदान करण्यात नाबार्डच्या भूमिकेवर चर्चा करा
 ४. कृषी कर्जप्रवाहावर संस्थात्मक वित्तीय संस्थांचा सामूहिक परिणाम मूल्यांकन करा.

प्र. ४) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ३०० शब्दांत लिहा. (१५)

 १. ग्रामीण बिगर-कृषी उद्योगांना वित्तपुरवठा करण्यात SIDBI आणि NABARD च्या भूमिकेवर चर्चा करा.
 २. मत्स्यपालन करणाऱ्या शेतकऱ्यांना उपलब्ध असलेल्या वित्तपुरवठा स्रोतांचे वर्णन करा
 ३. भारतात सुरुवातीच्या सूक्ष्म वित्त परिसंस्थेला आकार देण्यात स्वयंसेवी संस्थांच्या भूमिकेवर चर्चा करा
